

Biskop Kristian Schjelderup ved skrivebordet i bispegården i Hamar.

Fot. Normann.

Kirken må selv søke ut i livet

Øg gjøre de kristne verdier levende ved eksempelets makt. - Hamars biskop, dr. Kristian Schjelderup, tror på kirkens misjon i en angstfylt og søkende tid

Kirken og nutids-mennesket. III.

Hamar bispestol er en særverdig institusjon, nær 800 år. I gamle, katolske dager var den vel også ikke så lite mektig, slik rent verdslig sett, selv om historikerne er enige om at noen stor jorddrott var Hamarbispen aldri. I dag sitter en ung mann i Hamar bispestol. Han sitter som Statens leieboer i en deilig villa med frukt-hage like bak den hvite domkirken i den vinterhvite Mjøsbysen. Selvfølgelig heter villan pompøst Bispegården.

Men det er hverken noe pompøst eller prelatmyndig — kort sagt noe av avstand — ved biskop, dr. Kristian Schjelderup. Til gjengjeld er det så meget mer av rik og varm menneskelighet, av sinnets ydmykhet, av dybdens toleranse, noe som sikkert ikke betydde så meget dengang bispens rike var «av denne verden». Og den kampen om og for de menneskelige verdier, som kirkens menn i dag fører, har ingenting å gjøre med slike verdier som det ble kjempet særlig kvasst om den gang, med koner og andre verdslige stormenn. Husker vi vår historie rett, lå Hamarbispen en gang i det femtende århundre i intens kamp med Hartvig Krummedike, som absolutt ville ta bispegården fra bispen. Men disse tider er svinnet og kirkerulnen på Domkirkeodden minner om harde og fiendtlige tider med mord og brann, så fjerne at vi til 1940 trodde oss lykkelige ferdig med slukt i disse himmelstrøk. Hamarbispen lever også i dag i en ulvstid, i en tid med menneskets åndelige verdier som innsats. Forholdet mellom kirken og nutidsmennesket er oppe til prøve og gjennomlysning. Vårt første spørsmål til biskop Schjelderup skulle da også være nokså selvgitt.

— De vil av de intervjuer vi har hatt med Deres kolleger ha sett at det spørsmål vi gjerne vil ha satt under debatt, kan konsentreres i ordene: kirken og nutidsmennesket. For å gå rett på saken: Synes De det er mindre kontakt enn ønskelig mellom kirken og folket? Vi tenker særlig på ungdommen.

— Ja sikkert, svarer biskopen. — Vi må i dag se den situasjon i øynene at en meget stor del av vårt folk overhodet ikke interesserer seg lenger for kirken og dens budskap. De må ikke forstå meg slik at jeg av den grunn er pessimist. Jeg vet vel at det ennå finnes mange tilknytningspunkter mellom folk og kirke. Og jeg er oppmerksom på at tallet på personlig bekjennende kristne kanskje er stør-

— Jeg tror vi skal se spørsmålet i et litt videre perspektiv. For det er en omstilling av hele interessefeltet det gjelder. Allerede i forrige århundre forkynte som kjent Nietzsche «den gamle Guds død», som vår tids største og mest avgjørende begivenhet. I denne verden alene ligger vårt livs mål nu, hevde han. «Jeg besverger dere, mine brødre: forbli trofaste mot jorden og tro ikke på dem som taler til dere om overjordiske forhåpninger, sa han. Men idealer må mennesket likevel ha. Og overmennesket var det ideal av denne verden som Nietzsche satte istedenfor Gud.

I dag vil vi kanskje ikke snakke for høyt om overmennesket, sier biskop Schjelderup videre. Hans skygge er falt over jorden i «førelsen» skikkelse. Men vi må ikke la oss narre av det som er skjedd. Nihilismens problem er ikke løst og Dostojevskis og Nietzsches problem er brennende som aldri før. Det er ikke så meget et rent teoretisk som et praktisk problem. Saken forholder seg slik at den nyere europeiske kulturutvikling mer og mer har samlet menneskenes interesse, deres hele følelsesmessige engasjement, om den dennesidige, erfarbare, naturlige virkelighet — bort fra alle religiøse og transendentale «drømmerier». En stadig sterkere verdensliggjørelse har gjort seg gjeldende — ikke i dårlig, «syndig» forstand. Men menneskenes oppmerksomhet og tanke er blitt stadig sterkere ledet bort fra en «annen verden» til denne verden. Det er skjedd en overgang fra supranaturalisme til naturalisme. Ikke på den måten at menneskene i dag er mindre moralske enn før, kanskje snarere tvert om. Men ganske enkelt slik at naturvitenskapelige, psykologiske, tekniske og sosiale spørsmål stadig mer i den alminnelige interesse har avløst de teologiske og halvtteologiske. «Gud er død, så la oss erobre verden».

KIRKEN MÅ SE VIRKELIGHETEN I ØYNENE

— Hvis jeg nu stiller Dem følgende, kanskje litt for direkte spørsmål: hvordan skal kirken møte en slik situasjon?

re i dag enn før. Men det tjener ikke til noe å forsøke å dekke over at strømmen av mennesker i dag stort sett går bort fra kirken.

— Hvor ligger i tilfelle fellen, i kirkens «utidsmessige» forkynnelse eller er det andre faktorer som holder folk vekk fra kirkene?

— For det første ved å se virkeligheten åpent i øynene og besinne seg. Søren Kierkegaard taler et sted om «hin kone der i betjelpelse over at der var lidelse i huset, reddede lidelsen». Undertiden har jeg en følelse av at vi i kirken minner ikke så lite om denne kvinnen. I den verdensbrann vi opplever — og hvor det gjelder menneskets hele åndelige eksistens, kristendommens og kirkens fremtid — hva er det vi som oftest diskuterer, hvilke problemer er det som opptar oss mest? Står vi kanskje i fare for ikke å redde mer ut av tidens store ildbrann enn lidelsen? Det trengs i høyeste grad å gi akt, så vi ikke en dag skal bli sittende igjen med en kirke som en liten isolert øy i et stort ikke-kristent folkehav.

— Hva skal kirkens menn gjøre for å hindre en slik utvikling?

— Hvis det er riktig at vår tids menneske stadig mer har tapt interessen for — og vel også troen på — en høyere virkelighet, en Guds verden, så må vel det vesentlige være at vi i livet viser denne annen virkelighet som tiden har villit glemme. Jeg tror ikke — slik som enkelte har hevdet det — at det i tidens sterke åndelige brytninger først og fremst gjelder om å kunne legge fram en godt utbygd kristen ideologi ved siden av de andre ideologier. For menneskene lar seg aldri overbevise om Gud ad den vel. Like lite tror jeg — slik andre igjen mener — at slaget kan vinnes ved en sterkere betoning av det læreressige og det såkalte objektive i kristendommen, ved en større samling om kirkens lutherske bekjennelse eller en utdyping av den kirkelige liturgi. Det er ikke ord og former det spørres om i dag. Men liv.

Biskop Schjelderup legger sterk vekt på fortsettelsen:

— Det er et gammelt ord som sier at de kristnes liv er den bibel verden leser i. Og vi kirkens menn bør ganske enkelt spørre oss selv om grunnen til at så mange ikke tror på vårt budskap om Gud, kanskje delvis også er den at de ikke har tillit til oss som forkynder det. Om tidens menneske overhodet skal regne lenger med kirke og kristendom som en makt, det tror jeg står og faller med om det kan lykkes for oss som ennå kaller oss kristne, å levendegjøre dens kraft på en slik måte i vårt eget personlige liv at det kan overbevise om at det er her livets sanne lykke er å finne. Da må vi ned fra det høye

stade — med fra prekestoler og katetre — ut der hvor livet leves, ut til søkende og lengtende mennesker. Det som trengs, er at vi gjenspeiler noe mer av den «annen verden» i vårt liv sammen med menneskene, noe mer av kjærlighetens og det evangeliske høysinnets holdning. Vi vinner ikke mennesker for kristendommen ved å preke den for dem. Nei, men ved å leve etter den og vise hvilken kraftkilde den er.

HVOR KIRKEN HAR SVIKTET

— Det er det personlige eksempel De der nevner. Men det er vel ikke nok?

— A nei, langt fra. Det første er naturligvis at vi selv må bli bedre kristne. Men vi må også gjøre alvor av denne vår kristendom i livet utad. Jeg er for min egen del ikke i tvil om at mange nutidsmenneskers tro på kirkens åndsmakt er blitt svekket nettopp fordi vi som kirke altfor lite har maklet å levendegjøre kristendommen som en kraftkilde i det sosiale og mellomfolkelige arbeid. Tenk bare hvor vi har sviktet hvor det gjelder et så brennende spørsmål som forholdet til krigen. Her har vi ikke våget å gjøre alvor av Jesu evangelium. Her har Gud selv vist oss til rette ved å bruke ikke kirken, men en hindu for å vise verden at det er mulig å gjennomføre en kamp med åndens våpen alene, uten vold og makt. Eller tenk på Årene her i Norge etter frigjøringen. Hvilke spor har vel vi som kirke maklet å sette i det åndelige gjenreisningsarbeid, slik at det virkelige kunne kjennes at vi elde en ånd av en annen verden? Har vi vært det ringeste annerledes enn alle de andre? Vi har bifalt dødsstraffen, stikk imot Jesu Ånd. Vi har intet myndig ord hatt å si mot all den åpenbare urett som har fulgt i rettsoppgjørets spor. Vi har sett menneskeskjebner systematisk ødelegges, hjem gå til grunne og håpløshetens mørke senke seg over tuseners liv, og som kristen kirke lite eller intet gjort for å få en slutt på elendigheten. Hvordan kan vi vente at mennesker i dag vil tro på det kjærlighetens evangelium vi forkynder, når vi ikke selv evner å leve det inn i slektens liv?

— Det var sterke ord, biskop Schjelderup.

— Ja, jeg vet det. Men jeg sier dem fordi jeg selv er glad i kirken, tror på den og føler meg ett med den. Vi dømmer så lett andre. La oss nu først dømme oss selv. Da først er det håp om at det også skal bli bedre.

KIRKENS BUD TIL MENNESKENE, TROSS ALT

— Vi forstår det slik at De tross alt stadig tror det er muligheter for å nå vår tids mennesker med kirkens budskap.

— Jeg tror det ennå finnes mange muligheter for at kirkens budskap skal kunne nå fram til nutidsmennesket. Tidens mennesker er ikke lykkelige. Det er ikke bare de mange ytre vanskeligheter, all usikkerheten, all nøden i verden og den nagende angsten for den kommende katastrofen det skyldes. Men det er framfor alt også menneskesinns nød. Dette at de gamle støtter er begynt å vakle for så mange, savnet av en virkelig mening med livet, lengselen etter holdningspunkter, etter noe som kan gi livet dyper innhold og varig trygghet. Kommer en menneskene nærmere inn på livet, vil en høre meget om denne nød. Og en vil forstå at de aller fleste — midt i all livets travethet og jag — likevel innerst inne kjenner seg ensomme, usikre, angstfylte. Menneskene i dag er søkende

— Der må man vel si at den uhyggelige nedvurdering av menneskets verdi som vårt århundre med sine kriger og totalitære systemer har vært vitne til, har en stor del av skylden for denne sinnets rådløshet?

— Ja, utvilsomt. Og lignende erfaringer har man sikkert også gjort etter andre katastrofeperioder i menneskenes historie.

Fortsett side 9, spalte 4.
(Kirken må —)

100097

Kirken må selv –

KIRKEN MÅ UT TIL FOLKET

— Vi følger oss fremdeles ikke ferdig med det sentrale praktiske spørsmål: på hvilken måte kan kirken komme i bedre kontakt med nutidsmennesket?

— Luther har engang sagt at det gjelder å begynne, ikke ovenfra, men nedenfra. Og jeg tror han her rører ved noe meget vesentlig. Skal vi få tidens mennesker i tale, må vi være villige til å stige ned fra høyden og gå midt inn i folkets eget liv. Vi må møte menneskene der de faktisk står. Hvis det er så at verdsliggjørelsen har ført med seg en stadig økende løsrivelse av alle livsområder fra kirken, så må vi ikke svare med å isolere oss enn ytterligere. Vi må ut til menneskene, ut på arbeidsplassene og sportsplassene, ut der livet leves i dag, inn i alle grupper av folket som overhodet vil ta imot oss, inn i skole og hjem, inn i ungdomslag og yrkesgrupper. Vi må komme sammen med menneskene, søke å forstå dem i de særlige vanskeligheter vår tid volder, vi må også gi den kristelige orientering som trengs i så høy grad. I den forbindelse vil jeg gjerne ha sagt at jeg personlig er meget glad for at forkynnelsen i dag kan bringes ut til folket også gjennom de mest moderne meddelelsesmidler som kringkastingen. Men her gjelder det at de som har med denne del av kringkastingens virksomhet å gjøre, legger an på å få kirkens beste krefter til hjelp.

— Vi har hele tiden hatt lyst til å stille Dem følgende ikke helt uaktuelle spørsmål: På hvilken måte kan kirkens menn best virke for intimere kontakt med dem som på sin måte, blant annet gjennom vitenskapen, forsøker å forstå sammenhengen i livet?

— Jeg er glad for det spørsmålet. Tenk bare hva det ville bety om vår tids mennesker kunne møte kristne ledere som satt inne med virkelig sakkyndighet på de områder som reiser de store problemer i dag, og som kunne hjelpe dem med å komme til løsninger i positiv, livsfremmende retning. Her vil jeg for det første si at det ikke sterkt nok kan betones at vår presteutdannelse må legges om med særlig sikte på å føre de vordende prester inn også i vår egen tids åndsstrømninger og problemer. Jeg tenker videre på betydningen av en nær kontakt mellom kirkens forkynnere og f. eks. våre moderne naturvitenskapsmenn, som jo også ut fra sannhetstrangen mest mulig forsøker å forstå tingenes sammenheng. Hvorfor ikke møtes til round table-konferanser når det melder seg vanskelige problemer, som f. evolusjonslærens plass i lærebøkene.

— Ungdommen og kirken?

— Ja, hva ville det ikke bety om ungdommen møtte en kirke som ikke bare dømte den, men også søkte å forstå den. En kirke som kjente ungdommens problemer og kunne møte den i dens vanskeligheter, stimulere den i dens interesser og hjelpe den positivt i dens famlende søken. I det hele vil jeg si: om vi bare kunne få en kirke midt i folket. En kirke som ikke ser ovenfra og nedad. En kirke som ikke først og fremst dømmer alt den ikke synes er rett, men som søker å forstå menneskene og respekttere dem og hjelpe dem ut fra deres egne forutsetninger. En kirke som også anerkjenner det som finnes av godt utenfor kirkeporten, glieder seg over det og bygger videre.

— Den bredde kirken etter Deres mening må ha, skulle vel også komme samarbeidet med de andre kirkesamfunn til gode? Det må jo ikke være slik at bare det vi tror, er det eneste rette?

— På det spørsmål vil jeg først rent generelt svare at menneskene har mer tilbøyelighet til å legge vekt på det som skiller, enn på det vi har felles. Vi har vår lutherske bekjennelse som for oss er den rette, som vi vil verne om. Men det må ikke få oss til å tro oss

bedre enn alle andre. Det vesentlige har vi nemlig felles med de andre kristne kirkesamfunn, troen på Kristus og hans frelserverk for oss. På det grunnlag burde vi alle kunne finne sammen i et omfattende ekumenisk arbeid, et brorskap over grensene som er av langt edlere verdi enn politiske «religioner», som prøver internasjonalt brorskap, men handler ganske annerledes.

— Etter det De har sagt tidligere i dette intervju, ser De altså positivt på kirkens misjon i tiden framover. De tror den vil lykkes?

— Ja, jeg tror det. Jeg tror det fordi jeg tror på Gud. Og Gud har sikkert sin mening med det alt sammen, også alt det som kan trykke oss ned i dag. Men ett er sikkert, og la meg enda en gang få betone det: det som aller mest trengs i dag, og det som framfor noe annet kreves av oss som skal representere kirken i vårt folk, det er at vi selv blir virkelige lysbærere, som i vårt eget liv blir sanne og overbevisende vitner om vår Herre Jesus Kristus. Da er vi de rette forvaltere av kirkens store åndelige arv og rikdom, og da vil nok de som i dag regner med at kirkens livskraft er i ferd med å visne, komme til å se ganske annerledes på det.

N. J. Mürer.

*

De to tidligere intervjuer i denne serie, Sivert Aarflots intervju med biskop Elvind Berggrav og Henry Røsochs intervju med biskop Arne Fjellbu, sto henholdsvis lørdag 31. desember og mandag 2. januar.